

Tema: **Katten och lagen**

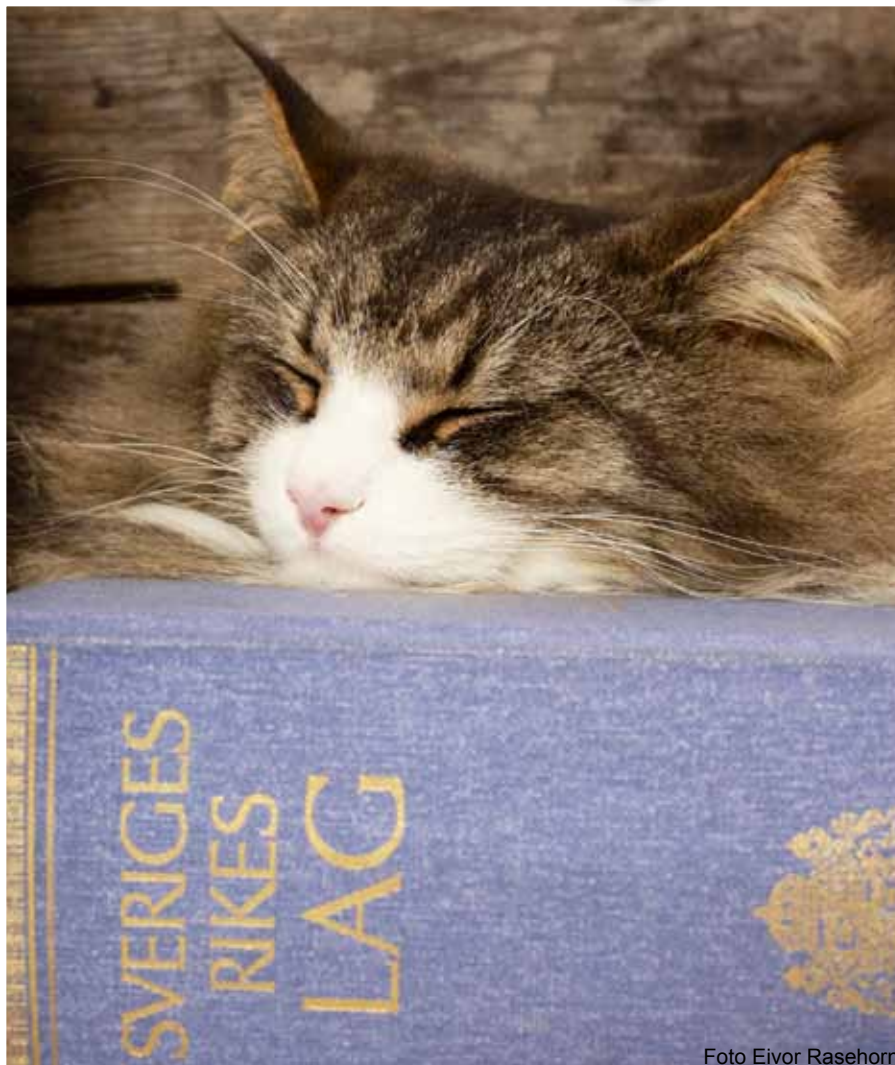

Foto Eivor Rasehorn

TEXT Anna Lindström
& redaktionen

Att köpa en raskatt är för de allra flesta köpare ett stort beslut, som oftast innebär att han eller hon betalar en rätt anseelig summa pengar för någonting man har stora förväntningar på. Det ska vara en trevlig, vacker, frisk familjemedlem i många år framöver. Ibland sysslar även köparen med uppfödning och vill ha tillskott till sin verksamhet, men oftast är det sällskapskatter som säljs.

Att sälja en raskatt är för de allra flesta säljare en rätt stor sak. Man överlåter något levande, ulligt och gulligt, som man planerat och haft förväntningar på. En ansvarsfull säljare vill att katten ska få ett gott hem där den får kärlek, omvårdnad och får behålla sin hälsa. Varken för köpare eller säljare är katten en opersonlig tingest att jämföra med en platt-tv eller en radiostyrd bil.

I lagens ögon är det annorlunda. En katt som säljs för sällskap omfattas av samma regelverk som skyddar en konsument vid köp av en tv eller en leksak, och de lagar som gäller vid köp i de vanliga butikskedjorna gäller också vid handel med katter från en uppfödare.

En uppfödare blir lätt osäker på vilket ansvar han eller hon egentligen har. Det bör understrykas att juridik inte är en absolut vetenskap. I alla ärenden finns det utrymme för bedömningar, i vissa blir bedömningarna svårare än andra. I huvuddrag så är säljarens ansvar för den sålda katten dock ganska enkelt att förstå.

Innan vi går in på själva juridiken finns det en aspekt som är väldigt viktig att föra fram – någon som har köpt en katt det är fel på har *rätt* att använda sig av lagen – ingen skyldighet. Om vi tänker efter så har vi nog hört fler historier om köpare av katter

som har blivit sjuka eller varit skadade som inte har lastat uppfödaren ekonomiskt utan tagit ”smällen” själv, eftersom de anser att katten inte är den där tvn eller cykeln den är juridiskt likställd som, och de har en inställning om djur som levande väsen som kan bli sjuka. Många av oss varit i kontakt med köpare och försökt hjälpa och råda dem till att få en fin, frisk katt som fungerar i sina hem, och lyckats alldeles utmärkt med det, eller så har det hela kunnat lösas på annat sätt genom att man kommer överens i god sämja. Konflikter uppstår, det råder det inga tveksamheter om, men många av dem kan lösas genom kommunikation, ödmjukhet och god vilja. Ofta är paragrafer något man börjar dunka i huvudet på varandra när kommunikationen inte fungerar längre och någon av parterna känner sig vid vägs ände.

En annan aspekt av konfliktlösning är de långsiktiga effekterna av den. Det är en stor skillnad mellan att ha rätt och att få rätt, och det är inte alltid det är positivt genomdriva saker bara för att säkerställa sina rättigheter. Hur vill man uppfattas av andra? Hur kommer ryktet om konflikten att påverka den fortsatta uppfödningen? Nöjda kunder kommer alltid tillbaks – och det finns ingen marknadsföring som är så bra som en nöjd kund.

I Sverige slits konsumenttvister oftast genom Allmänna reklamationsnämnden dit missnöjda konsumenter kan vända sig vid en tvist. Vad som är viktigt att komma ihåg är att nämndens utslag är rekommendationer – inga domar. Det finns inga konsekvenser, utöver att bli uppsatt på deras svarta lista, av att inte följa deras utslag. En tvist mellan konsument och näringsidkare kan också tas till domstol. Det är ett dyrare och mer segdraget alternativ, men å andra sidan vinner en dom laga kraft så småningom. Få tvister rörande kattköp går till domstol. Inom hästvärlden är domstolstvister däremot inte helt ovanliga. Men en häst kan kosta flera hundra tusen kronor – en katt kostar oftast inte ens en tiondel av de summorna.

Är katten och uppfödaren speciella?

Konsumentlagstiftningen har kommit till för att skydda en svagare avtalspartner, en okunnig köpare, från de som har ett överläge, det vill säga den som regelmässigt säljer saker, en näringsidkare. Kattuppfödare känner ofta inte igen sig i den rollen – de pysslar ju med en hobby, driver ingen butik eller fabrik och inte är det någon direkt källa till inkomst, heller, den där hobbyn... De rättigheter som tillfaller uppfödarens kattungeköpare är inga rättigheter som uppfödaren själv har när han eller hon själv köper katt. Dessutom är katter levande väsen – inget ting. Denna känsla delar kattuppfödare med andra djuruppfödare i landet och många vill förändra lagstiftningen vad gäller uppfödning. Det är väl dock inte den hetaste politiska frågan i Sverige idag, så förändringar i lagstiftningen kanske inte sker inom de närmsta åren. I det följande kommer jag att utgå ifrån gällande lagstiftning, och de argument som talar för den, helt enkelt för att det är det som gäller och det är de argumenten som måste bemötas för att få till en ändring.

Som huvudregel kan man säga att en person som har ett registrerat stamnamn alltid är att betrakta som uppfödare, och en person som inte har stamnamn, men regelbundet planerar och får kullar som han eller hon säljer är uppfödare. En uppfödare räknas som näringsidkare oavsett om uppfödningen sker som en hobbyverksamhet eller yrkesmässigt. Lagligt sett är uppfödaren jämställd med en elektronik- eller leksakshandlare och har samma skyldigheter gentemot den person som kommer och vill ha en frisk, glad och trevlig familjemedlem som bilförsäljaren har mot den som vill ha en Mazda. En köpare ska kunna förvänta sig att få det han eller hon vill ha om han eller hon vänder sig till någon som uppger sig kunna sina saker – det vill i det här fallet säga katter. En uppfödare har oftast flera års erfarenhet av uppfödning. Han eller hon har koll på sina stamtavlor, på sitt förbunds regelverk, på hälsoproblem inom rasen och på hur en katt ska behandlas. Uppfödaren kan, eller ska kunna, sin sak. Köparen kan, eller ska, bara vilja ha en katt och behöver inte kunna ett skvatt. Hur vi än vänder och vrider på det så är uppfödaren i de absolut flesta fallen den starkare parten i avtalsförhållandet och det är därför som en hobbyuppfödare ska räknas som näringsidkare.

Är det då rimligt att en person som har uppfödning som hobby ska kunna sätta sig in i lagstiftningen? Tja... Den personen har förmodligen ägnat många timmar till att sätta sig in i genetiska regler, i veterinärmedicin, i webbsidekonstruktion och diverse annat man som uppfödare behöver bemästra. Konsumentlagstiftningen är inte svårare att tillägna sig! Om man känner att man själv inte har möjlighet att

studera regelverket kan man vända sig utåt och få hjälp och gemenskap med andra. Många studieförbund har kurser i konsumenträtt, kommunerna ordnar ibland utbildningar och om man inte hittar något som passar kan man ju försöka få till en egen studiecirkel genom sin klubb.

Så dum får man inte vara!

Köparen behöver som sagt inte kunna någonting om varken katter eller lagstiftning för att omfattas av lagens skydd. Det finns dock ingen rätt för denne okunnige person att få köpa en katt. Om uppfödaren uppfattar en spekulant som olämplig på grund av att han eller hon inte förväntas kunna ta hand om katten på det sätt som uppfödaren anser vara bäst för den står det uppfödaren fritt att neka till att sälja.

Ponera att vi är uppfödare av en ras som inom litteraturen beskrivs som en lugn knäkatt. Vi har en superaktiv hona som vi parat med en superaktiv hane. I kullen på sex ungar är det särskilt en unge, Putte, som utmärker sig genom att vara precis överallt. När han inte spinner runt på fyra väggar så kräver han att få ligga i vårt knä och leka med våra fingrar. Till vårt hem kommer en spekulant som uppger sig vara ensamstående, heltidsarbetande och bosatt i en enrummare på femte våning. Hon vill ha lite sällskap på kvällarna, och hon vill helst ha en hona eftersom hon har hört att hankatter skriker mer. Hon har aldrig haft katt innan, inga djur alls, för den delen. Hon har höga krav på kvalitet och stil. Anledningen till att hon vill ha en raskatt är att de ju är avlade för att vara på ett visst sätt. Hon skulle aldrig få för sig att köpa en bonnkatt, säger hon. Nej, det är just den här rasen hon har läst in sig på och hon vill ha. När hon ser Putte blir hon överförtjust! Sötare katt har hon aldrig sett! Hon vill köpa honom på stående fot. Om hon inte får köpa Putte vill hon inte ha någon katt alls.

Om du nu säljer Putte till denna köpare – kommer någon av er att bli nöjda? Kanske. Men sannolikheten att någon av er – eller båda – INTE blir det är ganska stor. Sannolikheten att köparen återkommer efter ett ganska kort tag och klagar på sönderrivna tapeter är påtaglig. Det är inte på något sätt osannolikt att köparen anser att katten har beteendeproblem, och att du är av motsatt uppfattning. Och konflikten är ett faktum.

Ett sätt att förhindra sådana konflikter är att köpare och säljare pratar med varandra om förväntningar och förutsättningar. I fallet ovan vore det underligt om en uppfödare inte

Foto Eivor Rasehorn

kunde förutse att problem skulle uppstå, det vet uppfödaren genom sin kännedom om katter och också genom att ha snappat upp spekulantens förväntningar. Spekulanten, däremot, synes uppenbart okunnig. Om spekulanten ovan fick förklarat för sig att just Putte, eller kanske inte någon kattunge alls i din kull, var optimal för henne så hade du förmodligen inte fått sålt någon katt, men du hade heller inte fått någon missnöjd köpare. Du hade kunnat använda ditt ansvar som den starkare avtalsparten – näringsidkarrollen – för att förklara för den okunniga, svagare parten, att hon inte kunde förvänta sig att bli nöjd.

”Men så jäkla dum får man inte vara” säger du nu, ”Det säger väl sig självt att katter är individer och att en aktiv katt inte kan förväntas vara en knävarmare några timmar per dygn och däremellan ligga snällt på en puff utan att klösa sönder möblerna i brist på klätterställning”

Men jo. Det är precis så dum en konsument får vara. Det säger sig självt för dig, som kan dina saker och därmed är den starkare i avtalsförhållandet.

Lagen

1 § Denna lag gäller köp av lösa saker som en näringsidkare säljer till en konsument.

Lagen gäller även i fall då säljaren inte är en näringsidkare, om köpet förmedlas för säljaren av en näringsidkare. I sådana fall svarar både näringsidkaren och säljaren för säljarens skyldigheter enligt lagen.

Lagen gäller i tillämpliga delar även byte av lösa saker.

I denna paragraf avses med **konsument: en fysisk person** som handlar **huvudsakligen** för ändamål som faller **utanför näringsverksamhet**, **näringsidkare: en fysisk eller juridisk person** som handlar för ändamål som har **samband med den egna näringsverksamheten**. Lag (2002:587).

Konsumentköplagen syftar alltså till att skydda konsumentens rätt gentemot den ponerat starkare säljaren – näringsidkaren. Till skillnad från köplagen är konsumentköplagen i stora delar tvingande till köparens förmån, det vill säga att den innehåller bestämmelser som inte kan gås ifrån genom avtal mellan parterna (om inte de båda är nöjda med uppgörelsen, vill säga, för i så fall uppstår ingen tvist. En tredje part kan inte ogiltigförklara ett lagstridigt avtal mellan två parter – däremot kan konsumentverket slå ner på en näringsidkare som regelmässigt bryter mot lagen). Om ett avtal innehåller klausuler som strider mot

lagen kan köparen vid en tvist få stöd av lagen även om avtalet säger något annat. Samma sak gäller inte omvänt. Om avtalet ger köparen större rättigheter än vad lagen gör är det avtalet som gäller gentemot säljaren.

När en uppfödare säljer till en annan uppfödare är konsumentköplagen som regel inte tillämplig. I det fallet anses köpare och säljare vara jämbördiga och då gäller köplagen som är dispositiv – det vill säga – lagen gäller bara om inte parterna avtalat om något annat.

Sålt är sålt!

SVERAK har vissa regler som ska följas vid en försäljning av katt. För att inte bryta mot förbundets regler ska dessa alltid följas. SVERAK har på sin hemsida en utmärkt blankett för överlåtelse av katt som hjälper säljaren att följa såväl lag som stadgar.

Det är inte ovanligt att en uppfödare begär handpenning vid försäljning av katt. Konsumentköplagen tillåter handpenning, och det är möjligt enligt lagen att säljaren får behålla handpenningen om köparen drar sig ur – om detta särskilt avtalats! Det är viktigt att detta klart framgår av det skriftliga köpeavtalet. Om det inte särskilt avtalats och du som säljare har fått handpenning kan du behålla den del av handpenningen som behövs för att täcka eventuella extra kostnader, som besiktningkostnader, ny annonsering etc om köparen drar sig ur. Resten av handpenningen ska återbetalas till köparen.

Oavsett om du använder SVERAKs blankett eller om du upprättar ett eget innebär avtalet att ägandet går över till köparen – utan begränsningar. När du har sålt katten är det bara den nya ägaren som har rätt att bestämma över den. Du har full rätt att skriva in klausuler om att du vill ha återköpsrätt, eller att du vill ha rätten att avgöra om och när katten ska avlivas, att du ska ha avelsrätt eller vad som helst – men sådana klausuler kommer med största sannolikhet inte att anses som skäliga om de kommer till domstol, om de inte uttryckligen har påverkat priset och att detta tydligt har angivits.

Som uppfödare kan man avtala om ”återköp”. Om vi ska återknyta till den vanliga kommersen kan vi jämställa återköpsrätten med rätten till öppet köp i en klädbutik. Det är inget som en köpare har automatisk rätt till utan den måste avtalas om. Det här är ett typiskt sådant avtalsvillkor som ger köparen en rätt utöver lagstiftningen och genom avtalet utvidgar säljarens skyldigheter.

I SVERAKS köpeavtal finns en ruta att kryssa i om ”återköp”. Återköp används ofta även i egenformulerade avtal. Om man kryssar i boxen, eller avtalar om återköp, blir uppfödaren skyldig att köpa tillbaks katten för en viss bestämd summa pengar. Det är viktigt att vara medveten om att det alltså, enligt konsumentköplagen, är en rättighet som köparen har, och att köparen aldrig har skyldighet att sälja sin katt till uppfödaren även om uppfödaren ångrar att han eller hon sålt sin katt. När man har avtalat om återköp innebär det att säljaren verkligen förbinder sig att inte bara ta tillbaka den sålda katten, utan också betala för det. Om man upprättat ett eget avtal, eller bara kopierar framsidan på SVERAKS avtal, utan att ange för vilken tid återköp är aktuellt eller för vilken summa man ska köpa tillbaks katten kan man få sig en kalldusch.

Om man inte avtalat någon tidsgräns för återköpet gäller köparens rätt under hela kattens levnadstid, och om man inte avtalat någon summa indikerar vårt vanliga språkbruk att samma summa som köparen en gång betalade är den summa som uppfödaren ska betala tillbaks. På baksidan av SVERAKS avtal finns summor för återköp – och enligt det är summan noll kronor efter 24 månader. Skriver man ett eget avtal är det en god idé att hänvisa till dessa summor. Om man går under dem skulle en domstol kunna anse villkoren som oskäliga med hänvisning till att SVERAK ju borde kunna anses som normbildande i kattuppfödarbranschen. Oavsett om summan för återköp kommit ner till noll efter 24 månader så innebär det i sig inte att du som uppfödare inte har åtagit dig att ta tillbaka katten. Om du absolut inte kan åta dig en omplaceringskatt efter två år – ange särskilt att återköpsrätten inte sträcker sig längre.

Som uppfödare har du rätt att ställa krav på att katten du köper tillbaks är ”i ett icke väsentligen förändrat skick” (jämför med öppet köp – varan ska vara hel, ren och oanvänd, den ska alltså återlämnas i samma skick som den var i när den såldes). Om varan – i detta fall en katt – förändrats på grund av naturlig utveckling eller förslitning ska man bortse från de förändringarna. Att en katt blir äldre kan alltså inte anses som en förändring av skicket. Om den däremot under tiden hos den nya ägaren fått ett fel – alltså i kattsammanhang blivit sjuk eller skadad, kastrerad eller liknande – kan inte köparen kräva ett återköp.

Om man nu inte nämnt återköp vid försäljningen av katten, eller kryssat i ”nej” i boxen på SVERAKS avtalet kan köparen aldrig kräva av uppfödaren att ta tillbaka katten, om det inte finns skäl att på grund av reklamation häva köpet. Det finns ju naturligtvis inget som hindrar att säljare och köpare kommer överens om ett återköp ändå, men det i sig blir ett särskilt avtal mellan köparen och uppfödaren, som inte regleras av konsumentköplagen – eftersom den grundläggande förutsättningen för att lagen ska gälla är att lagen gäller köp av lösa saker som en näringsidkare säljer till en konsument. Inte tvärt om. I dessa fall är det lämpligt att man använder sig av beloppen som anges på SVERAKS avtal för att tillse att båda parter blir nöjda.

Fel, fel fel, fel

16 § Varan skall i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning **stämma överens med vad som följer av avtalet**. Den skall vara **åtföljd av de anvisningar** som behövs för dess installation, montering, **användning, förvaring och skötsel**.

Aktrer vid ett köp

Näringsidkare: En som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk natur. (Till näringsidkare räknas de som innehar stamnamn, men även den som föder upp, eller avser att börja med uppfödning utan stamnamn).
Konsument: En fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Lagar

Konsumentköplagen

Konsumentköplagen reglerar köp mellan näringsidkare och konsument, dvs. uppfödare som säljer till privatperson. Konsumentköplagen är en tvingande lagstiftning till konsumentens fördel, det vill säga den innehåller bestämmelser som inte kan frångås genom avtal mellan parterna. Om ett avtal innehåller överenskommelser som strider mot lagstiftningen kan köparen vid en tvist stödja sig på lagen även om avtalet skulle säga något annat.

Köplagen

Köplagen reglerar köp mellan näringsidkare, dvs. när uppfödare köper av uppfödare, men även köp mellan två privatpersoner. Lagen är dispositiv, det vill säga den är inte tvingande, man kan friskriva sig från delar och det parterna avtalar gäller.

Fel efter leverans

Alla fel som uppträder på varan inom sex månader efter leverans att betrakta som ursprungligt fel. Det är då ett uppfödaransvar, såvida inte uppfödaren kan bevisa annat. Efter sex månader är det köparens sak att bevisa att felet förelåg vid köpet. Dock är det den som påtalar felet som ska bevisa att fel föreligger.

Om inte annat följer av avtalet, skall varan

1. vara ägnad för de ändamål för vilka varor **av samma slag i allmänhet används**,
2. vara ägnad för **det särskilda ändamål för vilket köparen avsåg** att varan skulle användas, **om säljaren** vid köpet **måste ha insett detta** särskilda ändamål,
3. **stämna överens med den beskrivning** som säljaren har lämnat och **ha de egenskaper som säljaren har hänvisat till** genom att lägga fram prov eller modell, och
4. vara förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt, om förpackning behövs för att bevara eller skydda varan.

Varan skall anses felaktig,

1. **om den avviker från vad som föreskrivs i första eller andra stycket,**
2. **om säljaren före köpet har underlåtit att upplysa köparen om ett sådant förhållande rörande varans egenskaper eller användning som han kände till eller borde ha känt till och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, under förutsättning att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet eller,**
3. **om varan i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsetta. Lag (2002:587).**

I uppfödarevärlden förekommer det ofta diskussioner om säljaransvaret och om hur omfattande det är. Och säljaransvaret ÄR omfattande för de fel som en katt kan ha, det är det inget snack om. Men om vi börjar med att reda ut vad

som är ett fel från första början så är det bra att man har dis-sekerat lagens definition av en felaktig vara. Som jag sade inledningsvis är juridik ingen exakt vetenskap utan en bedö-mningssport, liksom en kattutställning, och några helt objektiva svar kan sällan ges. Och som jag också tidigare understrukt är konsumentköplagen tvingande till köparens förmån. MEN – genom att vara tydliga med vad vi säljer kommer antalet ”felaktiga varor” att kunna reduceras, och därigenom även de ekonomiska bakslag de kan ge uppfödaren. Nu är ju ”fel i vara” något som avhandlas i metervis juridisk litteratur, så det finns inte utrymme för en fullständig redogörelse, men om vi tar och läser paragrafen ovan ordentligt så ser vi att mycket kan redas ut genom att man förklarar för köparen vad man säljer!

Om vi går tillbaka till den aktive kattungen Putte, som vi sålde. Det som gör att Putte, med fog, skulle kunna anses vara en felaktig vara, trots att han är en fullkomligt frisk och bedårande liten katt, är att köparen inte hade en aning om vad katinnehav innebär – vilket vi måste ha insett – men sade att hon läst sig till att hon ville ha en viss ras – och därmed måste vi ha insett att hon förutsatte att den katt hon skulle köpa av oss skulle ha de typiskt beskrivna egenskaperna som vår ras har i litteraturen. Hon upplyste oss också om att katten skulle vara ensam i hög grad – vi skulle då ha upplyst henne om att det är inte rätt sätt att sköta Putte. Vi kunde förutse att Putte inte skulle bli en typisk knäkatt – men vi hörde vår spekulant säga att det var just det hon ville använda Putte till. Vi måste ha insett att om spekulanten visste vad vi visste om Putte skulle hon förmodligen låtit bli att köpa Putte. Kort sagt – Putte kan anses vara en felaktig vara – trots att han är kärnfrisk!

För att minimera antalet felaktiga varor (katter) som säljs

Foto Eivor Rasehorn

är det alltså viktigt att detaljerat berätta vad man säljer, och dokumentera att man upplyst om det. SVERAKS regelverk kräver att en katt inte får levereras utan att ha blivit besiktigad av veterinär, och detta ska ha skett högst en vecka från leveransen. Kravet på besiktning är främst ett stöd för uppfödaren eftersom det är det bästa sättet för denne att visa att katten var frisk vid leveransen. För din egen skull är det en god idé att alltid ta kopior av besiktningssintygen.

Om vi köper en angivet defekt vara i en butik, till ett lägre pris än en likadan hel vara, kan vi inte åberopa felet som satt ner köpeskillingen vid en reklamation. Vi visste vad vi köpte och vi hade inte fog att förvänta oss annat än att det saknades en knapp eller fanns ett hål i en söm. Likadant är det för den köpare som köper en katt med exempelvis en knick som säljaren upplyst om.

Skulle det vara något fel på en kattunge och man på grund av detta säljer den med ett prisavdrag bör man i köpavtalet specificera detta och informera om vad felet kan innebära ur hälsosynpunkt och i försäkringshänseende. Prisavdraget måste vara skäligt, om köparen skulle få orimligt höga kostnader i förhållande till det nedsatta priset för att behandla den sjuka/skadade katten kan en domstol anse att priset varit oskäligt, trots att det satts ned. Men bara för att man satt ner priset på grund av ett fel, innebär inte att inte köparen kan reklamera något annat fel, och ha rätt till kompensation för det felet. Låt oss säga att köparen fått en prisreduktion på grund av att katten har en knick – men senare visar det sig att den också har en ärftlig sjukdom. Köparen har då rätt att reklamera det felet.

Ett utseendemässigt fel som inte påverkar kattens funktion som sällskapskatt ska inte ersättas av uppfödaren oavsett när det upptäcks, som huvudregel. Det är inte något fel i sig att vara ful... Om en uppfödare har sålt en ”utställningskatt” borde ett diskvalificerande fel (utställningsmässigt) vara att anse som ett fel i varan. Om man som uppfödare vill ta ett lägre pris för en katt med ett synligt fel som knick eller vitfläck är det upp till säljaren. Åter igen är det bra om man anger detta i köpavtalet!

20 § Frågan om varan är felaktig skall bedömas med hänsyn till dess beskaffenhet när den avlämnas. Säljaren svarar för fel som har funnits vid denna tidpunkt, även om felet visar sig först senare.

...

20 a § Ett fel som visar sig inom sex månader efter det att varan avlämnades skall anses ha funnits vid avlämnandet, om inte annat visas eller detta är oförenligt med varans eller felets art.

...

Lag (2004:553).

23 § Köparen får inte åberopa att varan är felaktig, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation). Meddelande som lämnas inom två månader efter det att köparen märkt felet skall alltid anses ha lämnats i rätt tid. I fall som avses i 1 § andra stycket kan meddelande om felet i stället lämnas till näringsidkaren.

...

Reklamerar köparen inte inom tre år från det att han har tagit emot varan, förlorar han rätten att åberopa felet, om inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse. Lag (2005:62).

24 § Utan hinder av 23 § får köparen åberopa att varan är felaktig, om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder ...

Konflikter

Kan inte parterna komma överens skall en s.k. konsumenttvist avgöras av Allmänna Reklamationsnämnden, ARN. Om parterna inte är nöjda med nämndens rekommendation hänvisas tvisten till tingsrätten. En tvist mellan två näringsidkare, eller mellan två privatpersoner hanteras direkt av tingsrätten.

Avbokning

Enligt konsumentköplagen har en köpare alltid rätt att avbeställa en vara innan den har levererats. Uppfödaren kan alltså inte kräva att en person fullföljer ett kattungeköp, utan man har rätt att ångra sig och få tillbaka sin handpenning. Om parterna inte har kommit överens om att handpenningen är förverkad vid avbeställning har uppfödaren ändå möjlighet att kräva ersättning av köparen för vissa kostnader som har uppkommit med anledning av avbeställningen, om sådana anspråk görs måste du som uppfödare kunna styrka dessa kostnader.

Råd vid konflikter

Tänk efter innan om det är värt det! Hur mycket blod, svett och tårar är konflikten värd? Vad är prestige och vad är bäst för katten?

Ett köpvtal är en trygghet för både köpare och säljare och kan utgöra en god försäkring mot framtida bekymmer.

Våga fråga innan köp och försäljning - så köpare och säljare har samma bild

Det är juridisk skillnad mellan att reklamera en vara och att ångra köpet!

En säljare har alltså ett ansvar för fel som fanns den dag då varan, katten, levererades. Alla fel som uppkommer under de sex första månaderna efter leveransen *antas* ha funnits där redan vid försäljningen. Detta innebär på intet sätt att alla fel som visar sig det första halvåret de facto är ett konsumentköprättsligt fel. Om katten till exempel råkar ut för en olycka är det ju lätt att visa att felet inte fanns. Vissa skador som kan ha uppkommit är också lätta att visa genom att gå till besiktningssyftet. Svårare blir det vid sjukdom och parasiter, där man som uppfödare har mycket svårt att visa att katten inte var sjuk vid leveranstidpunkten eller att katteriet då inte var behäftat med parasiter. Helt klart är att ett veterinärintyg knappast kan anses visa att katten var kärnfrisk vid leverans. Efter ett halvår vänds bevisbördan och det är köparen som har att visa att felet fanns, redan vid leverans.

Ärftliga sjukdomar, då. Fanns de vid leveransen eller uppkommer de senare och kan man som uppfödare komma ifrån ett ansvar?

Det som ligger i generna, det finns där från början, är svaret. En ärftlig sjukdom som uppkommer inom tre år från leveransen kan alltid reklameras. Ett fel som upptäcks senare än tre år från det att katten levererades kan i normalfallet inte reklameras. Vi har tidigare konstaterat att om uppfödaren känner till att katten har något fel eller belastning som köparen borde känna till innan köpet kan uppfödaren komma att bli ersättningskyldig. Detta gäller även om det finns något hos föräldradjuren som är belastande, eller i det övriga katteriet. För det fall en uppfödare vet, eller borde veta, att katten han eller hon säljer bär på en ärftlig sjukdom och inte upplyser om detta kan det ses som att uppfödaren medvetet sålt en defekt vara och är därför skyldig att ersätta köparen för felet även efter att tre år passerat – eftersom säljaren då agerar i strid mot god tro och heder.

Det är med andra ord viktigt att uppfödaren ger köparen så mycket information som möjligt vid köpet, och också dokumenterar att man givit denna negativa information. En person som vet att en vara är felaktig kan inte reklamera just det felet – så till vida att säljaren inte på annat sätt agerat oskäligt.

Och när vet man då?

En köpare som vill ha kompensering för ett fel, oavsett om det är dolt eller inte, är skyldig att reklamera felet till uppfödaren så snart som möjligt. Reklamation som meddelas inom två månader från det att köparen märkt, eller borde ha märkt, felet anses alltid lämnad i rätt tid. Att en reklamation kommer senare än två månader efter att felet visat sig behöver inte vara för sent. Som säljare kan man kanske undra hur en köpare kan ha undgått att märka ett visst fel, och ifrågasätta huruvida reklamationen skett inom rätt tid. Man kan be att få se utdrag från veterinärens journaler för att se när köparen kontaktade veterinär för det aktuella problemet första gången och utgå från det.

Här kan påminnas om det vi sade innan – att bevisbördan för att det är fel på katten övergår till köparen efter sex månader. Om en köpare kontaktar dig som uppfödare för att reklamera sitt köp efter denna tid har du som säljare ingen skyldighet att ersätta honom eller henne för något om inte köparen visar att det finns ett fel och att felet fanns redan vid leveransen. Du har därmed ingen skyldighet att ersätta något utan att köparen kan uppvisa någon form av dokumentation – i sammanhanget förmodligen ett veterinärintyg.

Och vad måste du göra då?

26 § Köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälpes felet eller företar omleverans, om detta kan ske utan oskälig kostnad för säljaren.

Foto Eivor Rasehorn

Vid bedömningen av om någon av påföljderna avhjälpande eller omleverans skulle medföra oskäligen kostnad för säljaren skall **särskild hänsyn tas till vilken betydelse felet har, vilket värde varan skulle ha haft om den varit felfri och om den andra påföljden skulle kunna fullgöras till väsentligt lägre kostnad för säljaren och utan väsentlig olägenhet för köparen.**

Avhjälpande eller omleverans skall ske **inom skälig tid** efter det att köparen framställde sitt krav och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för denne. *Lag (2002:587).*

27 § Kräver köparen en annan påföljd än avhjälpande eller omleverans, har **säljaren** trots detta **rätt att på egen bekostnad vidta sådan åtgärd**, om han efter det att reklamation har kommit honom tillhanda utan uppskov erbjuder sig att göra detta samt åtgärden kan ske inom skälig tid därefter och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för köparen.

Säljaren får ej åberopa att han inte har beretts tillfälle att avhjälpa felet eller företa omleverans, om köparen har avhjälpt felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpande eller omleverans från säljarens sida. *Lag (2005:62).*

Köparen har rätt att kräva att **säljaren avhjälpes felet eller företas omleverans**, om detta kan ske **utan oskäligen kostnad för säljaren.**

Vid bedömningen av om någon av påföljderna avhjälpande eller omleverans skulle medföra oskäligen kostnad för säljaren skall **särskild hänsyn tas till vilken betydelse felet har, vilket värde varan skulle ha haft om den varit felfri och om den andra påföljden skulle kunna fullgöras till väsentligt lägre kostnad för säljaren och utan väsentlig olägenhet för köparen.**

Avhjälpande eller omleverans skall ske **inom skälig tid** efter det att köparen framställde sitt krav och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för denne. *Lag (2002:587).*

27 § Kräver köparen en annan påföljd än avhjälpande eller omleverans, har **säljaren** trots detta **rätt att på egen bekostnad vidta sådan åtgärd**, om han efter det att reklamation har kommit honom tillhanda utan uppskov erbjuder sig att göra detta samt åtgärden kan ske inom skälig tid därefter och utan kostnad eller väsentlig olägenhet

Rätt till prisavdrag eller hävning

28 § Om avhjälpande eller omleverans inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig tid efter reklamationen eller inte kan ske utan väsentlig olägenhet för köparen, får köparen kräva prisavdrag som svarar mot felet eller häva köpet enligt 29 §.

Köparen har vidare rätt till ersättning för vad det kostar att avhjälpa felet, till den del denna kostnad inte är oskäligt hög eller täcks genom att köparen erhåller ett prisavdrag. Köparen har dock inte rätt till prisavdrag vid köp av begagnade varor på en auktion där köpare har möjlighet att personligen närvara vid försäljningen. *Lag (2002:587).*

29 § Köparen får häva köpet, om felet är av väsentlig betydelse för honom.

Skadestånd

30 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom att varan är felaktig, om inte säljaren visar att underlåtenheten att avlämna en felfri vara beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror underlåtenheten att avlämna en felfri vara på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, är säljaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket. Detsamma gäller om felet beror på en leverantör som säljaren har anlitat eller någon annan i tidigare säljled.

Köparen har alltid rätt till ersättning om varan vid köpet avvek från vad säljaren särskilt utfäst. **31 §** Säljarens skadeståndsskyldighet enligt 30 § omfattar även skada som på grund av fel på den sålda varan uppkommer på annan egendom som tillhör köparen eller någon medlem i hans hushåll och egendomen är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. *Lag (2005:62)*.

Ajajaj – vad händer nu?

Så, nu har vi fått en reklamation, och vi har bedömt att ett fel föreligger. Vad ska vi då som uppfödare göra? Konsumentköplagen skyddar främst konsumenten, men gör inte säljaren rättslös. Tidigare såg vi att en köparen faktiskt har en skyldighet att bevisa att felet hos kattungen fanns vid leveransen efter sex månaders ägande, och att rätten att reklamera försvinner efter ett tag. Även när det konstaterat finns ett fel och reklamationen kommit i rätt tid har säljaren vissa rättigheter.

Som säljare har du såväl skyldighet som rätt att avhjälpa eller omleverera inom skälig tid. Att avhjälpa ett fel i uppfödarsammanhang betyder nästan alltid att se till att katten blir frisk. Om köparen kräver att du ska avhjälpa felet är du bara skyldig att göra detta om det kan ske utan att du får en oskälig kostnad för det. Du kan också välja att göra en omleverans. Nu uppstår ju det där speciella i uppfödarsammanhang. Hur hög ska en kostnad vara för att betraktas som ”oskälig”? Vad är en ”väsentlig olägenhet”? Hur utför man en omleverans? Rätten för en uppfödare finns där, enligt lagen, men samtidigt anges att särskild hänsyn ska tas till vilken betydelse felet har, vilket värde varan skulle ha haft om den var felfri och om den andra påföljden kan fullgöras till väsentligt lägre kostnad och utan väsentlig olägenhet för köparen. Högsta domstolen har i ett skadeståndsärende år 2001 ansett att ett skadat djur inte kan betraktas som vilken sak som helst och att det får därför anses rimligt att ägaren får ersättning för kostnader för vård av djuret även om kostnaderna kan beräknas komma att överstiga djurets ekonomiska värde (se NJA 2001 s. 65 I och II). Det här ärendet rörde en katt, vars anskaffningsvärde var 100 kronor, hade attackerats av en hund. Katten fick på grund av sina skador vård och kostnaden för denna var ca 6000 kronor. Katten dog sedan av sina skador. I domskälen anfördes att

vårdkostnaden inte var högre än vad en kattägare rimligen kan vara beredd att ta på sig under de omständigheter som förelåg. Allmänna reklamationsnämnden har senare använt domstolens resonemang i sin beräkning av vilka kostnader en uppfödare ska rekommenderas att betala för fel som finns på de djur som man ansetts vara behäftade med fel. Men det är inte, ens enligt Allmänna reklamationsnämnden själva, självklart att motsvarande resonemang är tillämpligt när det vid ett konsumentköp gäller att bestämma ersättningen för ”avhjälpande av fel” hos ett sällskapsdjur.

I ett ärende från 2004 rörde en hundvalp som efter köpet visade sig ha ett medfött fel i bogleden. Kostnad för operation ersattes genom försäkring, men den efterföljande rehabiliteringen, som kostade 4 283 kr, ersattes inte. Köparen yrkade ersättning för avhjälpande av fel med 4 283 kr samt prisavdrag med 7 000 kr eftersom hunden på grund av felet inte kunde användas för avel eller utställning.

Säljaren bestred yrkandet och anförde bland annat att köparen istället kunde ha avlivat hunden och skulle då ha fått ut hela köpeskillingen via säljarens valpförsäkring. Istället hade köparen valt att operera hunden och fick ersättning för operationskostnaderna. Sjukgymnastik var frivilligt och något som djursjukhuset endast rekommenderade, och var inte nödvändigt. Vidare anförde säljaren att om köparen köpte hunden med tanke på att ha hunden i avel skulle det ha skrivits in i köpeavtalet. Allmänna reklamationsnämnden ansåg inte att det i ärendet framkommit att några vidtagna vårdåtgärder, inklusive rehabilitering, varit medicinskt ogrundade. De utgifter som köparen sammanlagt ådrog sig med anledning av felet och för vilka hon begärt ersättning kunde, enligt nämnden, inte anses överstigit de kostnader som en hundägare rimligen kan beräknas vara beredd att ta på sig under de omständigheter som förelåg. Köparen borde därför få den ersättning hon yrkat för rehabiliteringskostnader.

När det gällde det begärda prisavdraget för att hunden inte kunde anses lämpad för avel och uppfödning tittade nämnden på köpeavtalet och konstaterade att hunden sålts till i huvudsak sällskapshund. Utredningen i ärendet visade också att den hund som köpts var den klart minsta i kullen varför den enligt vad säljaren obesträtt har uppgett var mindre lämpad just för avel och utställning. Mot den bakgrunden fann nämnden att det inte visats att hunden i detta avseende avvikit från vad köparen med fog kunnat förutsätta. Hon hade därför inte rätt till avdrag på köpeskillingen.

I ett annat relativt nyligen avgjort ärende (2014) upprepar reklamationsnämnden samma resonemang. En kvinna köpte en katt som hade opererats för inåtväxande ögonhår. Säljaren reducerade på grund av detta priset från 8000 till 6500. I ärendet var alla överens om att katten vid köpetillfället inte hade några inåtväxande ögonhår. Köparen hävdade att säljaren informerat om att katten opererats och att allt var ok vid köpet. Hon sade vidare att hon inte fått någon information om att hon skulle behöva komma att göra något med anledning av kattens missbildning. Säljaren, å sin sida, uppgav att hon upplyst köparen om att en ny operation kunde bli nödvändig.

När ord står mot ord är det den som påstår att han eller hon har lämnat en uppgift som ska bevisa detta, särskilt om det är den starkare parten – näringsidkaren. Nämnden menar

att säljaren utan svårighet hade kunnat göra detta genom en anteckning i det skriftliga köpeavtalet. Däremot, konstatrar nämnden, att det är svårt för köparen att bevisa att säljaren inte lämnat en viss upplysning. I avtalet stod att katten ”är opererad för inåtväxande ögonhår. Allt O.K. 13-03-10”. Nämnden ansåg inte att denna upplysning utgjorde en tillräckligt tydlig varning om att problemet skulle kunna återvända. Säljaren kunde inte styrka att hon på något annat sätt lämnat upplysningar om den aktuella risken. Det antogs att den uteblivna upplysningen hade inverkat på köpet och med hänsyn till detta ansågs katten ha varit behäftad med fel vid köpet, trots den reducerade köpeskillingen och angivandet om att katten tidigare opererats.

När Allmänna reklamationsnämnden nu konstaterat att det förelåg ett fel var frågan åter om hur mycket som skulle ersättas. Nämnden återvände till Högsta domstolens resonemang från 2001, och bedömde därefter att det i ärendet yrkade beloppet, 6000 kronor, var vad en kattägare rimligen kunde vara beredd att ta på sig under de omständigheter som förelåg och att det var detta belopp som skulle rekommenderas att återbetalas från säljaren.

Vad kan vi lära oss av dessa två rekommendationer? Inte bara att det kan vara kostsamt att vara uppfödare – för det kan det vara – utan att båda bedömningar grundar sig i en dom från Högsta domstolen i ett skadeståndsärende av helt annan karaktär än ett konsumentköprättsligt. Att reklamationsnämnden kommer att använda sig av detta prejudikat fram till att en domstol kommer fram till ett annat utslag kan vi dock förutsätta. Men, vad vi också kan ta fasta på är att man i dessa ärenden gör en rimlighetsbedömning. Bara i de fall det kan antas att en kattägare (eller en ägare av det djurslag som sålts i det aktuella ärendet) *rimligen* kan

antas vara beredd att ta på sig *under de omständigheter som föreligger* är det befogat att ersätta till ett högre värde än marknadsvärdet. Vad man också ska vara medveten om är att Högsta domstolen i sin dom dels förklarar varför det under omständigheterna ansågs befogat med höga veterinärkostnader (katten var akut och svårt skadad) och resonerar enligt följande. ”De principer som utbildats i rättstillämpningen för hur värdet av skadad egendom skall bestämmas kan inte fullt ut vinna tillämpning vid skador på levande djur. Det måste för envar anses högst rimligt att ägaren till ett skadat husdjur i vissa fall skall ha rätt att få ersättning för skäligen vårdkostnader även om kostnaden för att anskaffa ett nytt husdjur av samma ras och ålder skulle uppgå till ett lägre belopp. För att en i förhållande till djurets värde hög veterinärkostnad skall accepteras måste utredningen visa att det av medicinska skäl var motiverat att vårda djuret. Efter en första undersökning bör det oftast vara möjligt att få besked om vilka behandlingsinsatser som kan erfordras och vilken prognos veterinären kan ge om djurets möjligheter att tillfriskna.”

Vad vi mer kan utläsa ur dessa två ärenden är att en defekt, sjukdom eller skada inte nödvändigtvis anses som ett fel, utan det handlar om vilken information säljaren givit i köpeavtalet om varans beskaffenhet, talat om vilka eventuella konsekvenser denna defekt, sjukdom eller skada kan medföra samt på ett skäligt sätt har justerat köpeskillingen.

Vidare kan vi också konstatera att angivandet av huruvida en katt är ämnad till avel eller sällskap i köpeavtalet visst har betydelse - men är inte ensamt avgörande för huruvida en avelsoduglig, utställningsbar, katt är att anse som felaktig eller ej. Det är samtliga omständigheter i ärendet som vägs ihop till en bedömning. ◀

Foto Eivør Rasehorn